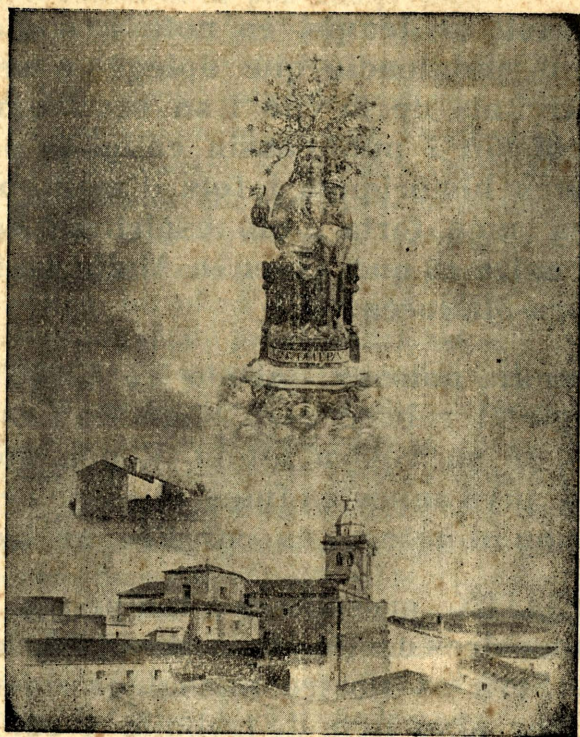

CASTELLITX

FUIES FOLKLORIQUES D'ALGAIDA I LA SEVA ENCONTRADA

ANY 1958

N.º 1

Per què Castellitx?

Per què CASTELLITX?... CASTELLITX és un d'es racons més bells de sa encontrada algaidina, es lloc entorn del qual visqueren ses primeres famílies que més tard havien de formar Algaida. CASTELLITX, per davall la volta del portal romànic de la seva capella tots hi hem passat moltes vegades, és sa Casa d'Or de tots ets algaidins. Vet aquí perquè, posats a triar un nom per aquestes fuies, hem triat aquest, que sona com una paraula beneïda.

Ja fa molt de temps, es notava a mancar a Algaida una publicació que aplegàs a ses seves planes activitats de la vila i sa seva comarca, i on es recoïssin i publicassin cançons populars, gloses, notes històriques i fets d'avui, per conseguir una més forta unió espiritual entre ets algaidins, entre es que viven a Mallorca i es que viven a fora-Mallorca.

A cumplir aquesta missió ve CASTELLITX. Esperam que el rebreu amb simpatia i estimació. De voltros, de sa vostra ajuda, depèn que durin per molts d'anys aquestes fuies, que han de ser una força viva on hi bategui es cor d'es nostro poble.

CASTELLITX presentarà, també, a gent de fora ses nostres costums, es nostro folklore, tot lo nostro. Serà es nostro missatger davant tota Mallorca. Per això hem de trebaiar i col·laborar, perquè mos unesqui amb esperit de santa germanor i perquè sigui digne ambaixador de ses terres algaidines.

LLORENÇ VIDAL

Trossos de la nostra història

Baix de l'imponent puig de Randa, muntanya lul·liana, santificada per l'estada del fill major de la nostra casta, el benaventurat mestre i màrtir Ramon Llull, d'ella en canta Costa i Llobera inspirades estrofes: «Oh puig de Randa, solar de Cura!, d'ont sant i sabi Ramon sortí», i mirant vers la part de tramuntana, darrera l'antiga alqueria de Castellitx vell, s'aixeca el venerable santuari de la Mare de Déu de la Pau, ara humil casal solitari de la Reina dels Cels, Maria.

Acostem-nos una mica i veurem el panorama que contemplen els nostros ulls. Es grandíós i vell, a l'estil del gran poeta Virgili, el cantor de la pau camperola.

L'edifici actual, daurat pel sol de tants de segles, està compost d'un simple cos, dividit en tres compartiments: primerament, el rústic porxo, voltat de predissos ben acollidors pels caminants cansats; en segon lloc, l'esglesiola romànica del segle XIV, amb l'àbsid restaurat a l'estil del s. XVII, i, finalment, aferrada an el costat dret, la blanca i neta sacristia, i, coronant el castell marià, la reforçada espadanya, amb la sonora campana que trenca l'aire foraviler.

Està posat, com un nieró d'herba i brots silvestres, damunt una empinada costa o petit turonet, en mig de l'aroma del florit romani, de la murta gojosa i del verd sempre perenne del pi de la garriga, que l'enrevolten amorosits, com si el volguessin guardar de tot vent mal sà de la serra, o de qualsevol no esperat embat de l'esperver carnicer.

Vegem com principià la seua història, que és la nostra. L'origen d'aquesta humil esglesiola és, sense dubte, antiquísim. Hem d'anar a beure en el broll de les fonts vives de la nostra reconquesta, quan el Rei En Jaume el Conqueridor, feia tremolar, amb les fortes petjades del seu blanc cavall, la terra rotja del pla i les roques gratalloses de les muntanyes.

Per aquestes foranies vivien moltes gents escampades, que formaven tres importants alqueries anomenades: la primera, Castellitx, que tenia catorze jovades de terra i la donà el rei, generosament, en el repartiment general, a un tal García Pérez de Pina. La segona era la d'Alguaayda, molt més

gran, de vint-i-nou jovades, i, juntament amb la tercera d'Algaida, de deu jovades, la més petita, n'eren posseïdors els Comendadors de la casa de Sant Joan de l'Hospital.

Aquí, a Castellitx, es formà un petit i reduït nucli de població rural, que aixecà pel seu servei espiritual aquesta església romànica, lloc de reunió de la incipient feligresia i que, anys després, quedà convertida en nova Parròquia baix el títol del gloriós Sant Pere de Montuiri, ja que es desprengué d'aquest districte.

Quan el Rei En Jaume II, el legislador prudent i sabi, organitzador equilibrat del seu reïne, donava un nou ordenament a l'illa, es fixà amb aquesta solitària Parròquia, per convertir-la amb el títol pompós del Vila de Castellitx, l'any de 1300.

I així Castellitx, va ésser «da mare i cap d'aquesta vila», com dirien, més tard, l'any de 1596, el seus obrers, de la nostra estimada Algaida.

Ací, els nostros besavis, quan petits minyons, eren regenerats amb les aigües saludables del sant baptisme. Els grans, cremats pel sol del contratemps de la vida, ploraven, amb sincer arrepentiment, els seus pecats.

L'Eucaristia aplegava a tots els fills entorn de la sagrada taula. I en sortien guarnits per les lluites contra l'inimic, en els treballs i quefers de cada dia, i per ésser fort escut, a l'hora suprema de la mort. Les paraules del bon rector aconsolaven als qui patien i animaven més i més, a la santa vida cristiana. I la campaneta, de so viu, alegrava els comellars els dies de festa; els omplia de dol quant la mort se'n duïa un ser estimat i, sempre, esflorava les notes de l'Ave Maria, per convidar a saludar i alabar a Maria.

Oh Castellitx ditxós qui poqués veure la teua glòria i esplendor passats, convertits en oblidada soletat muntanyera!...

Jo et vener i t'alab de tot mon cor! Tu ets fonament sòlid, fort pilar, columna mestra i pradera riquíssima del poble algaidí.

BALTASAR MOREY, (PREVERE)

Deixem lo dol

¡Al·leluia, Al·leluia!

Es el dia de Pàsqua dematinada. El sol encara no apunta, i ja tota la gent, ben mudada, se belluga pels carrers i se'n va més que de pressa, cap a l'església, perquè la processó està ja a punt de sortir. La campana ja ha quedat. Ja treuen la Santa Imatge de Crist triomfant. L'oratge li fa volar la bandereta que porta amb la seva tendra mà. La clerecia li canta un himne i tot el poble l'acompanya ben devot.

Just quan el sol sortia, hi ha hagut l'encontrada amb la Verge Santíssima, que li ha fet ses tres reverències, gojoses a més no poder.

¡Quin moment ha estat aquell!

La processó s'ha aturat. Els sacerdots han romput amb l'al·leluia més alegre i fresc de tot l'any.

Les campanes de l'església cuidaven a estallar-se de tant de repicar, mentres els trons de les escopetes aixordaven les orelles de tot-hom.

Les velletes devotament emocionades, es torcaven les llàgrimes amb el mocador, i els pares alçaven els menuts per mostrar-los a Jesús ressucitat i la seva Mare Santíssima.

Llavors han seguit l'ofici solemne com poques vegades, amb un sermó ben curt i saborós; i, ara, acabada la funció, tot-hom, ple d'alegria, se'n va a fer la berenada, la gustosa berenada de frit del dia de Pàsqua.

Però ja se veu, el joves en duen qualcuna de moguda... i encara no feia dues hores que havia acabat l'ofici ja els me tenim a tots a sa plaça formant un bon estol, i equipats de guiterra, ferreguins i guiterró, instruments, que després d'haver estats muts durant tota la Corema, ara reflen de lo millor, ja són partits de casa en casa cantant es «deixem lo dol» i fent la capta de les panades.

En arribar al portal, el qui té més bona veu comença amb aquesta endreça:

Per posar bon fonament
saludem primer a Maria
i diguem alabat sia
el Santíssim Sagrament

El Santíssim Sagrament
sempre lo hem d'alabar
ell serà qui mos pot dar
memòria i enteniment.

Aquí respon tota la comparsa cantant a chor, acompanyats
de guitarra i ferraguins:

Deixem lo dol, deixem lo dol
cantem amb alegria
i anirem a dar
les Pàsques a Maria

Llavors segueixen les coples que fan el cas; per veure si
ompliran aviat sa panera de bones panades i robiols.

Vet n'aquí una per mostra:

Grosses les mos heu de dar,
de taiades atapides
i si no estan beneïdes
noltros menam s'escolà.

Si a la casa fan el sord, les ne tiren qualque una de ben
salada, com es de veure amb aquesta:

Si no mos donau panada
no la vos agraiem
i a vostra filla direm
ratada més que ratada.

Però si els tracten bé, els corresponen amb aquesta, o
altres per l'estil:

En aquesta casa honrada
no se'n va ningú falló
antany mos daren panada,
enguany, panada i flavó.

En haver acabat la volta, se'n van en mig de plaça o a
foravila en mig d'una era i allà menja qui menja panades fins
que n'estan ben batzits, i qui encara no ha acabat sa cantera
se la fa espassar a voler.

Llavors fan un bon ball de pinyol vermei, on hi acudeixen
ets obrers i ses obreres acompanyats de tot es poble i allà
venga que venga sarau per llarg.

Aquests eren, temps enrera, els divertiments dels nostros
padrins, dolços i alegres, sí, però també ben cristians. Déu no
permeti qua jamai sien desterrats de la nostra illa pels diver-
timents moderns, que no són ni cristians, ni mallorquins.

GABRIEL JANER

A la Mare de Déu de la Pau de Castellitx.

Salve Verge Maria dtns Castellitx guardada
on en quietud santa teniu vostre Palau;
benhaja la grandesa de Dona reposada...
veis passar les centúries i sempre Immaculada
perenne vigilau.

Vaixell sou que navega damunt l'aigua calmosa:
borrasques tenebroses no vinclen son destí;
ni les altives ones quan la mar torrentosa,
la nau pura sens màcula, sempre victoriosa,
voltetja el mal camí.

Quan ve Pàqua Florida que els romeus delitosos
a vostres peus i alegres es vénen a postrar
sentir bategar pensen dos corets bondadosos,
i amb alegria immensa vostres ulls llagrimosos
semblen espiratjar...

Es la santa alegria d'una Dona més Santa,
que sap en demasia d'un amor que mai mor;
d'un amor que no minva, dins son pit s'ageganta
con l'aroma que exhala de la florida planta
la més hermosa flor.

Així sou Vós, Maria, bella flor delicada;
Pau és el vostre aroma, Vós destil·lau amor;
els purs de cor que vénen troben dolça arribada
i sempre piatosa teniu la mà eixamplada
pel pobre pecador

Baixa vostra mirada envers la terra ensesa
pels odis, per les ires, des de vostre cel blau...
tan sols una mirada, Senyora, amb la mà estesa,
mirau-nos compassiva, mirau-nos amb tendresa
¡Oh Reina de la Pau!

BERNAT FULLANA

W

CASTELLITX

Carrer Marquès de Zayas, 7

ALGAIDA

Preu: 2'50 pts.

BERNAT FULLANA